

kovinarstva, ali i keramičke proizvodnje, dosegnut je u *vučedolskoj kulturi*. Njezino se keramičko posuđe odlikuje izvanrednom vrsnoćom, crnom površinom metalna sjaja i osebujnim ukrasnim stilom izvedenim urezivanjem, duborezom i rovašenjem te upotunjenim bijelom, rjeđe crvenom ili žutom inkrustacijom. Dekorativni motivi najčešće su raspoređeni arhitektonski, a u njihovu izboru izražena je sklonost prema geometrizaciji. Keramička plastika nije osobito brojna, ali je vrlo vješto i izražajno oblikovana (posuda u obliku golubice s urezanim motivom labrisa na vratu i figura jelena s posudicom na leđima iz Vučedola, ljudske figure s minuciozno prikazanom odjećom i obućom iz Vinkovaca, Sarvaša i Vučedola). Stanovništvo živi u utvrđenim naseljima na povišenim položajima, zaštićenim palisadama. Kuće su četverokutna oblika, ponekad s predvorjem (tip megarona), kružnim ognjištem, a neke imaju i sakralna ognjišta s konsekrativnim rogovima. Istaknuto mjesto ima naselje na vučedolskomu Gracu koje je u sklopu velikoga naseobinskoga prostora bilo neka vrsta akropole, vjerojat-

no sakralna obilježja. U središnjemu dijelu Slavonije i u Z Hrvatskoj, u naseljima na uzvisinama ali i u spiljama trajala je *lasinjska kultura* (Lasinja, Ozalj, Beketinec, Jakšić, Ašikovci, Novoselac); u keramici se ističu zdjele na predimenzioniranoj trbuhaštoj nozi s velikim jezičastim izdancima na prijelomu trbuha, te male bikonične bočice. Figuralnu plastiku zastupaju izrazito stilizirani ženski likovi (Ašikovci, Novoselac, Zarilac). Usporedno, često i na istomu lokalitetu živi i nomadsko stanovništvo *Retz-Gajary kulture*, koja se u Hrvatskoj javlja u dvjema regionalnim varijantama: tip Višnjica u Hrvatskomu zagorju i tip Kevderc-Hrnjevac u Požeškoj kotlini. I dok keramika tipa Višnjica dosljedno primjenjuje brazdato urezivanje kao osnovni način ukrašavanja, tip Kevderc-Hrnjevac daje prednost duborezu i rovašenju kao tradicionalnim tehnikama međuriječja Save, Drave i Dunava. Eneolitičkomu dobu pripadaju i ostave bakrenih predmeta, najčešće raznih tipova sjekira, dljetja, šila i kalupa za lijevanje (Borinci, Brekinjska, Topolje, Vinkovci). Iz istoga su razdoblja i najstariji zlatni predmeti (ostave Split—Gripe i Privlaka—Nin); eneolitik je na Jadranu vrlo slabo istražen. U starijem ga razdoblju predstavljaju crna, polirana, kanelirana keramika *nakovanske kulture* (Pelješac, Hvar), dok su u mlađemu vidljivi određeni utjecaji i prodori kasne vučedolske kulture.

LIT.: R. R. Schmidt, Die Burg Vučedol, Zagreb 1945. — Praistorija jugoslavenskih zemalja, III, Sarajevo 1979. T. T. G.

ENFORMEL → INFORMEL

EPETION → STOBREČ

EPIDAUROS → CAVTAT

EPIGRAFIKA, pomoćna disciplina arheologije i povijesti koja istražuje sačuvane natpise iz prošlosti, uklesane ili ispisane na trajnim materijalima (kameni, pečenoj glini, drvu, kovini, staklu).

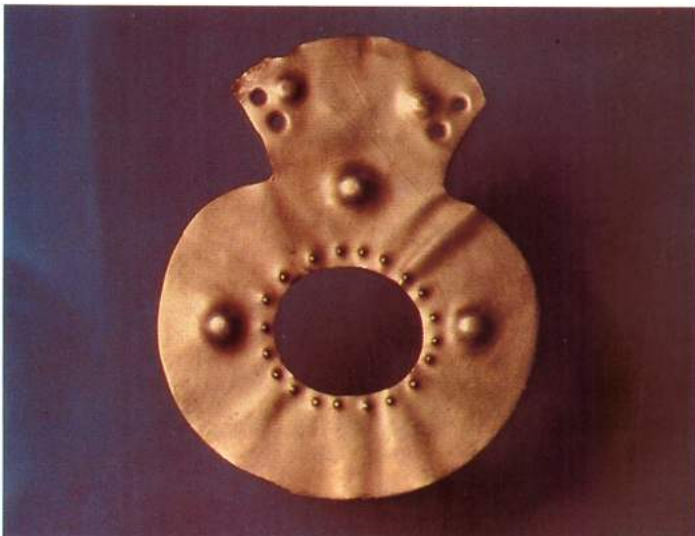
Na području Hrvatske vrlo su brojni epigrafički spomenici iz staroga (grčki i rimski) kao i iz srednjega vijeka (latinski, glagoljski, te spomenici pisani bosančicom). Zanimanje za njih traje već od humanizma, a posebno je vrijedno djelo »Epigrammata reperta per Illyricum« putopisca *Ciriaca d' Ancone* (1391—1452). God. 1828. *A. Boeckh* pokreće zbirku »Corpus inscriptionum Graecarum« (CIG) u kojoj se objavljuju i grč. natpisi iz naše zemlje. *Th. Mommsen* započinje 1863. objavljivati lat. natpise u zbirci »Corpus inscriptionum Latinarum« (CIL), u kojoj su također kritički objavljeni lat. natpisi s područja Hrvatske. — Epigrafički spomenici objavljuvani su i u nizu inozemnih (»Archäologisch-epigraphische Mitteilungen aus Österreich-Ungarn«) i domaćih arheol. časopisa i publikacija (»Bullettino di archeologia e storia dalmata«, »Starohrvatska prosvjeta«).

Na epigrafičke spomenike iz Hrvatske prvi je ukazao *Ciriaco d' Ancona*. Književnik i humanist *Marko Marulić* proučavao je stare solinske natpise, a *D. Papalić* stvorio je prvu arheol. zbirku u nas. Povjesničar *I. Lučić* objavio je »Inscriptiones Dalmaticae« (Venecija 1673). Splitski nadbiskup *P. Bizza* osnovao je 1750. Museum Spalatinum archiepiscopale gdje su se, između ostaloga, nalazila i 62 lat. natpisa iz Salone. Vrijedna su istraživanja *I. J. Pavlovića-Lučića*, *P. Kandlera*, *M. P. Katančića*. Ustrajnim radom *F. Bulića*, *L. Maruna* i dr. prikupljeni su brojni ranohrv. epigrafički spomenici na latinskom jeziku, koji su neobično važni za poznavanje starije hrv. povijesti (nalazi s imenima Trpimira, Branimira, Mutimira, Držislava, kraljice Jelene i dr.). Osim spomenika na latinskom jeziku, važni su i spomenici na hrvatskom jeziku (glagoljicom), od kojih posebno mjesto pripada Bašćanskoj ploči. Istraživanju epigrafičkih spomenika pridonijeli su, osim *F. Bulića* i *L. Maruna*, *J. Brunšmid*, *Š. Ljubić*, a u novije doba *D. Rendić-Miočević*, *B. Gabričević*, *M. Bulat*, *D. Pinterović*, *M. Suić*, *B. Fučić*, *A. Šonje* i dr.

LIT.: *F. Šišić*, Priručnik izvora hrvatske historije, I, Zagreb 1914. — *J. Hamm*, Datiranje glagoljskih tekstova, Radovi staroslavenskog instituta, 1952. — *B. Fučić*, Najstariji hrvatski glagoljski natpisi, Slovo, 1971, 21. — *B. Fučić*, Glagoljski natpisi, Zagreb 1982. M. Bač.

ERBER, Jakob, zidar (Štajerska, ? — Varaždin, 7. VI. 1776). Dolazi kao zidarski majstor u Varaždin prije 1766. Izrađuje prema dobivenom predlošku plan i gradi novu županijsku palaču u Varaždinu 1769, izvodi dvojna pješačka vrata (Opatička i Dijačka) 1773. i sedam kamenih mostova. Počinje 1775. novogradnju ubožnice u Varaždinu. Arhitektonski snima zgrade solane u Čakovcu i tridesetnice u Nedelišću (1774). Prema predlošku izrađuje plan i gradi solanu u Agarevu (Mađarska, 1775). E. je bio jedan od najistaknutijih varaždinskih graditelja rokoka.

LIT.: *I. Lentić-Kugli*, Jakob Erber, varaždinski zidarski majstor 18. stoljeća, Peristil, 1975—1976, 18—19. — *Ista*, Varaždinski graditelji i zidari od 1700. do 1850. godine, Zagreb 1981. I. L. K.

IDOL IZ PROGARA. Zagreb, Arheološki muzej

TRODIJELNI VRČ
IZ SARVAŠA.
Zagreb, Arheološki muzej

ŽRTVENIK U OBLIKU STOLIČA
IZ VUČEDOLA. Osijek, Muzej Slavonije